

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรที่ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับจังหวัด
: ศพก. อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

ประเด็นที่ ๑ ประวัติและความเป็นมา

๑.๑ ประวัติเกษตรกรต้นแบบ

ชื่อเกษตรกร นางทรัพย์ คำแดง อายุ ๖๑ ปี

เลขบัตรประจำตัวประชาชน ๓-๖๓๐๒-๐๐๒๘๕-๓๙-๓

เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๗-๒๐๐๑๔๘๒

สัญชาติ ไทย เชื้อชาติ ไทย

ศาสนา พุทธ

วันเดือนปี เกิดวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๐๔

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๓๓ หมู่ที่ ๒ ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

การศึกษา ประถมศึกษา

๑.๒ ประวัติ ศพก.

นางทรัพย์ คำแดง เริ่มทำการเกษตรมาตั้งแต่เด็ก และในปี ๒๕๒๑ เริ่มทำการเกษตรด้วยตนเอง โดยการเพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยวคือข้าวมา ซึ่งรายได้จากการขายผลผลิตข้าวเป็นไปตามกลไกราคาท้องตลาด ทำให้ประสบปัญหาขาดทุนเนื่องจากต้นทุนการผลิตสูง ราคาผลผลิตข้าวตกต่ำ ปัญหาการขาดแคลนแรงงานและข้าวที่ผลิตได้นั้นคุณภาพต่ำ ทำให้ถูกกดราคาผลผลิตข้าวจากพ่อค้าคนกลาง อีกทั้งยังมีการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชในปริมาณค่อนข้างสูง นางทรัพย์ คำแดงจึงเริ่มหันมาสนใจด้านการลดต้นทุนการผลิต และการใช้สารชีวภัณฑ์ เพื่อลดปริมาณสารเคมีในการเกษตร การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เอง รวมไปถึงการผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ ซึ่งพบว่าสามารถลดต้นทุนการผลิตข้าว และผลผลิตข้าวคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด นอกจากนี้ภายในแปลงเรียนรู้ยังมีกิจกรรมการเกษตรอื่น เช่นการปลูกพืชผักสวนครัว การปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ รวมไปถึงการเลี้ยงสัตว์เพื่อจำหน่ายเป็นอาชีพเสริม โดยเกษตรกรต้นแบบได้นำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์เน้นหลัก พออยู่พอกิน มีการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สามารถนำความรู้และเทคโนโลยีมาใช้แก้ไขวิกฤตสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรได้อย่างยั่งยืน

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมการเกษตร มีนโยบายเรื่องการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ขึ้น เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชน จึงจัดตั้งบ้านหินไคว้ เป็นศูนย์ ศพก. ของอำเภอบ้านตาก ประกอบกับในบ้านหินไคว้มีศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.)

และศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) เริ่มต้นด้วยสมาชิกจำนวน ๓๐ ราย พื้นที่ปลูกข้าว จำนวน ๓๐๐ ไร่

สถานการณ์ปัจจุบัน

๑. หลักสูตร

(๑) การทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ (๒) การใช้ปุ๋ยสั่งตัดเพื่อลดต้นทุนการผลิต

(๓) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ดี (๔) การผลิตและใช้สารชีวภัณฑ์เพื่อกำจัดศัตรูพืช (๕) การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า

๒. แปลงเรียนรู้ : แปลงเรียนรู้มีพื้นที่จำนวน ๕ ไร่ ให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวคุณภาพ และการลดต้นทุนการผลิตข้าว

๓. ฐานเรียนรู้ : (๑) การทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ (๒) การใช้ปุ๋ยสั่งตัดเพื่อลดต้นทุนการผลิต (๓) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ดี (๔) การผลิตและใช้สารชีวภัณฑ์เพื่อกำจัดศัตรูพืช (๕) การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า

ประเด็นที่ ๒ ความสำเร็จตามเป้าหมายของ ศพก.

๑. ทำการถ่ายทอดองค์ความรู้ และการจัดแปลงสาธิตให้แก่เกษตรกรในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง
๒. มีแนวทางการพัฒนาให้เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน
๓. มีการบูรณาการกับหน่วยงานในพื้นที่ทั้งในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๔. ได้ขยายศูนย์การเรียนรู้ต่างๆภายในชุมชนให้เกิดแหล่งเรียนรู้ด้านต่างๆภายในชุมชน
๕. มีผลิตสินค้าเกษตรเป็นหลัก คือ ข้าว และสมุนไพรต่างๆ โดยการผลิตข้าวได้รับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี หรือ GAP และได้เครื่องหมายเกษตรปลอดภัย
๖. นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิตมาใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต

การบริหารจัดการ ศพก : มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาศูนย์ มีการจัดตั้งคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ฯ มีคณะกรรมการ ศพก. จำนวน ๑๕ ราย ร่วมกันกำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน และหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการ และมีการบูรณาการงานร่วมกับโครงการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ข้าว

ประเด็นที่ ๓ ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ

ศพก.อำเภอบ้านตาก ได้มีการขยายศูนย์เครือข่าย จำนวน ๑๐ ศูนย์ มีการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างศูนย์เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรร่วมกัน ร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ รวมถึงการบริหารจัดการในด้านการให้บริการข้อมูลข่าวสาร ถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรแก่สมาชิกและเกษตรกรทั่วไป ติดต่oprสานงาน และประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ฯ และเปิดโอกาสให้หน่วยงานภายนอก หรือเกษตรกรทั่วไปในพื้นที่อำเภอบ้านตากได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาดูงานภายในศูนย์เรียนรู้ จะเห็นได้ว่า การรวมกลุ่มเกิดผลดีแก่เกษตรกรอย่างมากทั้งในเรื่องของการดำเนินชีวิต การเสียสละ การมีส่วนร่วม ตามแบบของศาสตร์พระราชา ที่เน้นการพัฒนาที่มุ่งสร้างความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ตลอดจนสร้างความสุขแบบยั่งยืน ภายใต้หลัก ๓S ได้แก่ Survival (การอยู่รอด) Sufficiency (พอเพียง) และSustainability (ยั่งยืน)

ประเด็นที่ ๔ แผนการพัฒนา ศพก. ในอนาคต

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบ้านตาก มีแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรให้แก่เกษตรกรในชุมชน และให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรในพื้นที่ได้ โดยได้เรียนรู้การปฏิบัติ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่ของเกษตรกรได้ มีหลักสูตรการเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ และการบริการข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่ ดังนี้

- ๑) เกษตรกรได้รับองค์ความรู้และวิธีปฏิบัติอย่างถูกต้อง และสามารถนำวิธีการไปพัฒนาแปลงของตนเอง
- ๒) พัฒนาเกษตรกร เช่น นักเรียน กลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร
- ๓) ร่วมบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ เช่น กรมพัฒนาที่ดิน กรมการข้าว กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมวิชาการเกษตร สำนักงานปฏิรูปที่ดิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบล
- ๔) เป็นแหล่งเรียนรู้เทคโนโลยีของเกษตรกร เช่น การวิเคราะห์ดิน การผลิตสารชีวภัณฑ์ การคัดเมล็ดพันธุ์ข้าว
- ๕) บูรณาการสถาบันการศึกษา ในการวิจัยทางการเกษตรและการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เพื่อให้เกิด young smart farmer มากยิ่งขึ้น

- ๖) พัฒนาศูนย์เครือข่ายโดยการยกระดับสินค้าเกษตรให้ได้รับมาตรฐานอินทรีย์มากขึ้น
- ๗) อนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ดิน ให้อุดมสมบูรณ์ โดยการลดการใช้สารเคมีทุกชนิดและการเผาในพื้นที่เกษตร